

ZNANSTVENI POSVET

**PARLAMENTARIZEM NA SLOVENSKEM
V ZGODOVINSKI PERSPEKTIVI**

**OB TRIDESETEM JUBILEJU PRVE KONSTITUTIVNE SEJE DRŽAVNEGA
ZBORA IN DRŽAVNEGA SVETA REPUBLIKE SLOVENIJE**

Ljubljana, 28. in 29. november 2022

ZNANSTVENI POSVET

PARLAMENTARIZEM NA SLOVENSKEM V ZGODOVINSKI PERSPEKTIVI

OB TRIDESETEM JUBILEJU PRVE KONSTITUTIVNE SEJE DRŽAVNEGA ZBORA IN
DRŽAVNEGA SVETA REPUBLIKE SLOVENIJE

Programska knjižica

Državni svet Republike Slovenije in Študijski center za narodno spravo

Ljubljana, 28. in 29. november 2022

PREDGOVOR

Prejšnje leto je Republika Slovenija slavnostno obeležila 30. obletnico svoje državnosti. V decembru 2022 se približuje 30. obletnica prve konstitutivne seje Državnega zbora in Državnega sveta RS, ki je potekala 23. decembra 1992. Omenjeni datum je torej zadnji od treh, ki so usodno zaznamovali slovensko pot v samostojnost. Začetek s 23. decembrom 1990 in z izvedbo plebiscita, utrjevanje državnosti s sprejetjem slovenske ustave 23. decembra 1991 ter novo obdobje slovenskega parlamentarizma s preimenovanjem Skupščine RS v Državni zbor. Trideseti jubilej slovenske državnosti je tako tesno povezan s tridesetim jubilejem Državnega zbora, saj je prav slovenska samostojnost omogočila razvoj parlamentarizma na Slovenskem, kot ga poznamo danes. Lanskoletna trideseta obletnica slovenske državnosti in samostojnosti nas zato kliče tudi k praznovanju jubileja slovenskega parlamentarizma, ki je v treh desetletjih naše samostojne državnosti odločilno zaznamoval ne le slovenski politični razvoj, temveč tudi kulturno življenje v samostojni Sloveniji. Namen znanstvenega posveta je na poseben način obeležiti 30. obletnico slovenskega parlamentarizma, in sicer z zgodovinsko predstavitevjo izvorov in razvoja te oblike političnega življenja na Slovenskem.

Zgodovina nikoli ni zgolj mrtva črka na papirju iz vsaj dveh različnih vzrokov. Po eni strani je namreč zgodovina zaradi svojega interpretativnega značaja vedno dialog med sedanostjo in preteklostjo. Po drugi strani značilnosti zgodovinskega razvoja posameznim človeškim skupnostim ali geografskim enotam v veliki meri določajo tudi svojevrstnost današnjega življenja, in sicer ne le državnih okvirov, temveč tudi političnega, gospodarskega in kulturnega življenja v celoti. Posledično tudi današnji parlamentarizem, ki je v zadnjih letih morda za marsikoga postal že nekaj povsem samoumevnega, še zdaleč ni nekaj neizbežnega, kar bi lahko razumeli izven določenih kulturnih pogojev in predvsem kot nekaj transhistoričnega. Kot nam dokazujejo neuspešni primeri poskusov parlamentarnega življenja v številnih evropskih in neevropskih državah v preteklosti (a tudi sedanosti), parlamentarizem ni zgolj gola formalnost, gol obstoj bolj ali manj demokratično izvoljenega zakonodajnega predstavništva prebivalstva določene države, temveč predvsem forma mentis, poseben način razumevanja politične skupnosti, politične suverenosti in legitimnosti ter predvsem način reševanja težav in konfliktov, v katerem igra osrednjo vlogo načelo

racionalne argumentacije in razprave. Da smo prispeli do takega razumevanja, je bila potrebna dolga in pogosto vijugasta zgodovinska pot, ki je ne moremo redukcioniistično razumeti zgolj kot epifenomen določenih gospodarskih ali duhovnih silnic. Preučevanje zgodovine nam namreč odkriva številne možnosti, ko bi lahko tok zgodovine ubral tudi drugačno pot. Navsezadnje nam o tem pričajo tudi številne sodobne države, v katerih se ni uveljavil parlamentarizem in z njim povezana demokratična kultura.

Posvet bo torej na parlamentarizem na Slovenskem podal zgodovinski pogled. Referenti bodo predstavili politične, pravne in kulturne izvore sodobnega slovenskega parlamentarizma, kot so se ti razvijali od srednjega veka dalje. Politične in pravne izvore slovenskega parlamentarizma lahko najdemo v srednjeveških in zgodnjenovoveških deželnih zborih kot stanovskih zastopstvih, ki so jim od 19. stoletja dalje sledili prvi deželni in državni zbori, ki se približujejo današnjemu razumevanju tega pojma. Vendar to še ne pomeni, da je bil razvoj parlamentarizma premočrten. Tradiciji stanovskih zastopstev v okviru habsburške monarhije so tako smrtni udarec zadale centralistične in absolutistične reforme cesarjev 18. stoletja, predvsem Marije Terezije in Jožefa II. Parlamentarizem se je v 19. stoletju nato obnovil na drugih političnih in idejnih temeljih. Pot razvoja parlamentarizma je bila pogosto vijugasta tudi v 20. stoletju, ko je med velikim delom javnosti (tudi nekaterih najpomembnejših intelektualcev tega časa) prevladalo prepričanje, da je parlamentarizem klasičnega meščanskega tipa nekaj zastarelega, neučinkovitega in nepotrebneega. Kot odgovor so se oblikovali drugačni koncepti vladanja, ki so sicer v večini ohranili formalni obstoj državnih zborov v različnih oblikah, a z bistveno drugačno vlogo. Obstoj današnjega parlamentarizma zato lahko razumemo kot rezultat zgodovinske kontingence in predvsem kot rezultat delovanja tistih posameznikov, ki so te ideje zagovarjali in se zanje zavzemali.

Posvet se bo dotaknil vseh pravkar omenjenih (stran)poti razvoja parlamentarizma na Slovenskem od srednjega veka do osnovanja Državnega zbora samostojne in demokratične Republike Slovenije. Na tak način želimo osvetliti doslej manj znane vidike tega procesa in prinesiti nova znanstvena spoznanja, a obenem tudi prispevati k poglobljeni javni razpravi in zavedanju, da parlament ni zgolj institucija, temveč odraz kulturnega življenja v najširšem pomenu besede. Posledično parlamentarno življenje ni le stvar izvoljenih poslancev, temveč vseh državljanov.

PROGRAM

28. november 2022, Državni svet

8.30–9.00 Zbiranje in registracija

9.00–9.10 Odprtje

dr. Tomaž Ivešič, direktor Študijskega centra za narodno spravo

9.10–9.30 Uvodna nagovora

Alojz Kovšca, predsednik Državnega sveta RS

mag. Urška Klakočar Zupančič, predsednica Državnega zbora RS

Prvi panel: Temeljne značilnosti slovenskega parlamentarizma

Moderator: **dr. Matic Batič**

9.30–9.50 **dr. Peter Jambrek**, Nova univerza

Slovenski parlament v okviru enotne jugoslovanske skupščinske oblasti in ustavnodemokratske delitve oblasti suverene države

9.50–10.10 **dr. Alenka Jelovšek**, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, ZRC SAZU
Svet, zbor, skupščina, parlament: poimenovanja za upravno-politična predstavniška in posvetovalna telesa v zgodovini slovenskega jezika

10.10–10.30 **dr. Janko Prunk**, zaslužni profesor Fakultete za družbene vede, UL
Nemoč parlamentarizma v večnarodnih državah

10.30–10.50 Razprava

10.50–11.10 Odmor

Drugi panel: Protoparlamentarizem na Slovenskem

Moderator: **dr. Luka Vidmar**

11.10–11.30 **dr. Andrej Nared**, Arhiv Republike Slovenije
Začetki deželnih zborov na Kranjskem

11.30–11.50 **dr. Vanja Kočever**, Zgodovinski inštitut Milka Kosa, ZRC SAZU
Kranjski deželni zbor ob koncu 16. in na začetku 17. stoletja: politični vidiki katoliške obnove in protireformacije

11.50–12.10 **dr. Matevž Košir**, Arhiv Republike Slovenije
Kranjski deželno-ostanovski odbori kot zasedanja deželanov v 16. in 17. stoletju

12.10–12.30 **dr. Jernej Kotar**, Narodni muzej Slovenije
Od terezijanskih reform do marčne revolucije: ustroj in delovanje kranjskih deželnih stanov v letih 1747–1848

12.30–12.50 Razprava

12.50–13.40 Odmor za kosilo

Tretji panel: Slovenski parlamentarizem v dobi habsburške monarhije

Moderator: **dr. Renato Podbersič**

13.40–14.00 **dr. Stane Granda**, znanstveni svetnik v pokoju
Slovenski parlamentarci v dunajskem parlamentu leta 1848/49

14.00–14.20 **ddr. Igor Grdina**, Inštitut za kulturno zgodovino, ZRC SAZU
Parlamentarizem v senci perutnic črnega orla

14.20–14.40 **dr. Teodor Domej**, zgodovinar
Volitve in parlamentarno zastopstvo v pogojih systemskega narodnostnega zapostavljanja – primer Slovencev na Koroškem 1861–1918

14.40–15.00 Razprava

29. november 2022, Državni svet

8.30–9.00 Zbiranje in registracija

Četrty panel: Med lojalnostjo državi in narodno emancipacijo

Moderatorica: **Ana Šela**

9.00–9.20 **dr. Andrej Rahten**, Zgodovinski inštitut Milka Kosa, ZRC SAZU
Slovenski parlamentarci na cesarskem Dunaju in v kraljevem Beogradu

9.20–9.40 **dr. Aleš Maver**, Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru
CESARJEVI, PARDON, MARŠALLOVI POSLANCI: slovenski parlamentarci v prvi polovici 20. stoletja med prelomi in politično trdoživostjo

9.40–10.00 **dr. Jurij Perovšek**, znanstveni svetnik, emeritus
Parlamentarizem med svetovnima vojnama

10.00–10.20 **dr. Renato Podbersič**, Študijski center za narodno spravo
Slovenski parlamentarci v italijanskem parlamentu med obema vojnama

10.20–10.40 Razprava

10.40–10.50 Odmor

Peti panel: V iskanju novih parlamentarnih konceptov

Moderator: **dr. Aleš Maver**

10.50–11.10 **dr. Damjan Hančič**, Študijski center za narodno spravo
Partizanski »parlamentarizem« v času druge svetovne vojne

11.10–11.30 **dr. Helena Jaklitsch**, zgodovinarica
Parlament na Taboru 1945 – poskus vzpostavitve slovenskega demokratičnega parlamenta

11.30–11.50 **dr. Marjetka Rangus**, Fakulteta za turizem, Univerza v Mariboru
V iskanju ravnotežja med parlamentarizmom in ideologijo

11.50–12.10 **dr. Jelka Piškurić**, Študijski center za narodno spravo
Skupščinski sistem v času socializma

12.10–12.30 **Ivo Jevnikar**, časnikar in publicist
Slovenski parlamentarci v Italiji po drugi svetovni vojni

12.30–12.50 Razprava

12.50–13.40 Odmor za kosilo

Šesti panel: Parlamentarizem v pogojih osamosvojitvene demokratizacije

Moderator: **dr. Vanja Kočevar**

13.40–14.00 **dr. Drago Zajc**, izredni profesor Fakultete za družbene vede, UL
(Re)parlamentarizacija in osamosvajanje Slovenije

14.00–14.20 **dr. Irena Selišnik**, Filozofska fakulteta, in **mag. Lea Vrečko**, Pedagoška fakulteta, UL
Prisotnost žensk v slovenski skupščini in parlamentu

14.20–14.40 **dr. Željko Oset**, Muzej slovenske osamosvojitve
23. december 1992 – Ognjeni krst za poslance

14.40–15.00 Razprava in sklepne misli

POVZETKI

1. Temeljne značilnosti slovenskega parlamentarizma

Dr. Peter Jambrek¹: Slovenski parlament v okviru enotne jugoslovanske skupščinske oblasti in ustavnodemokratske delitve oblasti suverene države

Uvedba in dograditev institucij demokracije ter njihova notranja urejenost in uravnoteženost na podlagi načel vzajemnega nadzora, zavor in konkurence ter ustrezne delitve oblasti so bistvenega pomena za to, da danes sploh lahko govorimo o problemu ustavne in parlamentarne demokracije. Njihova demokratska učinkovitost je namreč odvisna od tega, koliko so podani naslednji sistemski predpogoji:

- od parlamenta, vlade in drugih centrov moči sorazmerno neodvisno in profesionalno sodstvo,
- močna in od države neodvisna, se pravi pristna lokalna samouprava,
- svobodno, nepristransko in profesionalno novinarstvo,
- moderna in civilna državljska kultura, ki jo označuje politična psihologija empatije, tolerance in kompromisa na eni strani ter obveščenosti, samozavesti in poguma državljanov na drugi,
- legitimnost oblasti glede na vrednostne temelje nacionalnega soglasja.

Ključne besede: *enotnost oblasti, delitev oblasti, skupščinski sistem, parlamentarni sistem, ustavna demokracija*

Dr. Alenka Jelovšek²: Svet, zbor, skupščina, parlament: poimenovanja za upravno-politična predstavniška in posvetovalna telesa v zgodovini slovenskega jezika

V referatu bo predstavljen razvoj slovenskih poimenovanj za predstavniška in posvetovalna telesa na različnih upravnih ravneh, in sicer na podlagi različnih

¹ Prof. dr. Peter Jambrek, profesor ustavnega prava in prava človekovih pravic, Nova univerza, Fakulteta za državne in evropske študije, peter.jambrek@fds.nova-uni.si.

² Dr. Alenka Jelovšek, znanstvena raziskovalka, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, ZRC SAZU, alenka.jelovsek@zrc-sazu.si.

slovenskih pisnih virov, od starejših slovenskih rokopisov (Gorske bukve, mestne prisege ipd.) do del slovenskih protestantov 16. stoletja in slovarskih virov (večjezični slovarji od Megiserjevih s konca 16. stoletja do Pleteršnikovega slovarja s konca 19. stoletja), v 19. stoletju pa tudi ob upoštevanju razvoja tovrstne terminologije v časopisnih virih. Predstavljena bodo poimenovanja tako iz časa fevdalizma kot iz začetnega obdobja parlamentarne ureditve do konca 19. stoletja, dodan pa bo tudi kratek pregled razvoja terminov v 20. stoletju.

Ključne besede: *zgodovina slovenskega jezika, upravno-politična terminologija, terminologija, predstavniška in posvetovalna telesa, starejši slovenski slovarji*

Dr. Janko Prunk³: Nemoč parlamentarizma v večnarodnih državah

Z razvojem narodov se začne od sredine 19. stoletja pojavljati problem emancipacije večine narodov v eni državi, v 20. stoletju pa postane eden ključnih političnih in politoloških problemov večnarodnih držav. Parlamentarizem razkrije svojo nemoč rešiti konflikt med suverenostjo države in občutkom suverenosti ter zahtevo po samoodločbi narodov, podrejenih največjemu narodu, ki se ima za nosilca državne suverenosti. Ta problem je bil rešen po parlamentarni poti edino v začetku 20. stoletja pri razhodu Norveške in Švedske ter v začetku devetdesetih let pri razhodu Češke in Slovaške. Pri drugih večnarodnih državah ga parlament ni mogel rešiti; omenimo le dve državi, v katerih so živeli Slovenci: habsburška monarhija in obe Jugoslaviji, kraljevska in komunistična. Podobno je danes, ko isti problem obstaja v Španiji, Veliki Britaniji, na nek način tudi v Belgiji.

Ključne besede: *parlamentarizem, večnarodna država, emancipacija, suverenost*

³ Zasl. prof. dr. Janko Prunk, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, janko.prunk@fdv.uni-lj.si.

2. Protoparlamentarizem na Slovenskem

Dr. Andrej Nared⁴: Začetki deželnih zborov na Kranjskem

Na Kranjskem se je struktura deželnih stanov pretežno ujemala s sosednjimi habsburškimi deželami. Štirje stanovi (prelati, gospodje, vitezi in oprode, mesta) so na deželnem zboru sestavljali kurije ali klopi. Deželni zbor je bil osnovna in najpomembnejša oblika delovanja deželnih stanov. Prispevek govori o kranjskih deželnih zbora do začetka 16. stoletja, tj. v času, ko se je stanovska korporacija izoblikovala in pridobila realno politično moč. Avtor predstavlja pravne podlage in vrste stanovskih zborovanj, osnovne poteze deželnozbornskega postopka, kraje in vsebino deželnih zborov ter njihovo obiskanost. Deželni zbor je odražal prepletanje deželnoknežje in stanovske sfere, ki je Kranjsko še posebej zaznamovalo; zbor je bil namenjen iskanju kompromisa med obema sferama. Stanov vseeno ne moremo imeti za korporativno predstavništvo dežele in deželni zbor ni bil politično zastopstvo njenih prebivalcev. Paralel med deželnimi zbora in današnjimi parlamenti v resnici ni prav veliko.

Ključne besede: *deželni knez, deželni stanovi, deželni zbora, Kranjska, stanovsko-monarhični dualizem*

Dr. Vanja Kočev⁵: Kranjski deželni zbor ob koncu 16. in na začetku 17. stoletja: politični vidiki katoliške obnove in protireformacije

Prispevek se osredotoča na kranjske deželne stanov in njihove deželne zbora v času vladavine notranjeavstrijskega deželnega kneza in cesarja Ferdinanda II. (1578–1637) z občasnimi ekskurzi v starejša in mlajša obdobja. Obravnavani čas je korporaciji in njenim institucijam prinesel trajne spremembe, v izrazoslovju zgodovinopisja 20. stoletja se je v stanovsko-deželnoknežjih odnosih namreč zgodil premik od t. i.

⁴ Dr. Andrej Nared, namestnik direktorja, Arhiv Republike Slovenije, andrej.nared@gov.si.

⁵ Dr. Vanja Kočev, znanstveni sodelavec, Zgodovinski inštitut Milka Kosa, ZRC SAZU, vanja.kocevar@zrc-sazu.si.

»stanovsko-monarhičnega dualizma« h »konfesionalnemu absolutizmu«. V desetletja trajajočem političnem spopadu z verskim predznakom med pretežno protestantskimi stanovi in katoliškim deželnim knezom je zmago naposled slavil slednji, kar je za stanove pomenilo izgubo konfesionalnih koncesij, veliko število novih članov korporacije, izseljevanje protestantov in spreobračanje v katolištvo, zadolževanje ter naposled postopkovne spremembe v poslovanju deželnega zbora.

Ključne besede: *Kranjska, deželni stanovi, deželni zbor, Ferdinand II., katoliška obnova, protireformacija*

Dr. Matevž Košir⁶: Kranjski deželnostanovski odbori kot zasedanja deželanov v 16. in 17. stoletju

V okviru referata bo predstavljeno oblikovanje deželnostanovskih odborov na Kranjskem od začetka 16. stoletja dalje. Predstavljena bodo pravila, ki so se uveljavila za zasedanja odborov, njihova sestava in vsebina zasedanj. Odbor, ki je sčasoma vse bolj redno zasedal večkrat na leto, se je pri obravnavi vsebinskih vprašanj navezoval na deželni zbor in ga je lahko v številnih zadevah tudi nadomeščal. Medtem ko so imeli vsi deželani pravico, da se udeležujejo zasedanj deželnega zbora, pa so bili člani deželnega odbora imenovani s strani deželnih stanov. Običajno so bili med člani odbora vsi najpomembnejši deželnostanovski uradniki in najvidnejši deželani, obenem pa so morale biti v njem zastopane vse štiri stanovske klopi (kurije). Pristojnosti in vsebina zasedanj se je skozi čas nekoliko spreminjala, običajno pa je bila odsev najbolj aktualnih dogajanj v deželi.

Ključne besede: *Kranjska, deželni odbor, 16. stoletje, 17. stoletje*

⁶ Dr. Matevž Košir, vodja, Sektor za varstvo arhivskega gradiva posebnih arhivov, Arhiv Republike Slovenije, matevz.kosir@gov.si.

Dr. Jernej Kotar⁷: Od terezijanskih reform do marčne revolucije: ustroj in delovanje kranjskih deželni stanov v letih 1747–1848

Kranjski deželni stanovi so v zadnje stoletje svojega obstoja vstopili politično in finančno oslabljeni, zato so bili lahek plen absolutističnih in centralističnih teženj Marije Terezije (1740–1780) in njenega sina Jožefa II. (1780–1790). Terezijansko-jožefinske reforme so postopno odpravile velik del njihovih pristojnosti in pravic, nadzor nad ključnimi področji pa dodelile državnim organom. Še hujši udarec je kranjskim deželnim stanovom zadala francoska okupacija, saj so jih novi oblastniki ob ustanovitvi Ilirskih provinc (1809–1813) ukinili. Po reintegraciji v Avstrijsko cesarstvo jih je cesar Franc I. (1804–1835) leta 1818 sicer obnovil, toda namenil jim je precej omejeno področje delovanja. V dobi predmarčnega absolutizma so bili tako le še blede senca svoje nekdanje veljave. Dokončen zlom deželni stanov, kot simbola starega družbenega reda, je povzročila marčna revolucija leta 1848.

Ključne besede: *Kranjska, deželni stanovi, absolutizem, Marija Terezija, marčna revolucija*

3. Slovenski parlamentarizem v dobi habsburške monarhije

Dr. Stane Granda⁸: Slovenski parlamentarci v dunajskem parlamentu leta 1848/49

Za poslance s slovenskega prostora v dunajskem parlamentu leta 1848/49 velja, da so bili doslej najkakovostnejše parlamentarno zastopstvo Slovencev v kateremkoli parlamentu od stare Avstrije do samostojne Slovenije. Najboljše potrdilo te trditve je dejstvo, da so bili prav Slovenci glede na svojo številčnost najboljše zastopani v osrednjih parlamentarnih odborih. Še najbližje so jim po kakovosti bili slovenski poslanci v italijanskem parlamentu po prvi svetovni vojni. V bistvu je tragično, da se ocena njihove odličnosti in presežnosti ob vsakih novih parlamentarnih volitvah v Republiki Sloveniji

⁷ Dr. Jernej Kotar, kustos, Narodni muzej Slovenije, jernej.kotar@nms.si.

⁸ Dr. Stane Granda, znanstveni svetnik v pokoju, stane.granda@zrc-sazu.si.

samo še potrjuje. Že leta 1848 so odstopali od avstrijskega povprečja. Ne zato ker so bili vsi pismeni, kar glede na prave kmete med njimi takrat ni bilo samoumevno, nekateri vrhunsko izobraženi – opozorimo samo na danes skoraj pozabljenega dr. Jožefa Krajnca – ampak ker so bili celo najbolj preprosti so se odlikovali tako po odnosu do parlamenta, svoje poslanske funkcije kot do odgovornosti do volivcev.

Ključne besede: *dunajski parlament, slovenski poslanci, nadpovprečna kakovost*

Ddr. Igor Grdina⁹: Parlamentarizem v senci perutnic črnega orla

Stanovski protoparlamentarizem se v avstrijski monarhiji ni neposredno razvil v moderno ljudsko zastopstvo. Predstavniški organi, ki so delovali v času stanovskega reda, so leta 1848 ugasnili; državni zbor in deželni zbori so bili potem prvič izvoljeni, pri čemer je bila volilna pravica v primerjavi s tisto po letu 1860 razmeroma široka. Toda v pomladi narodov vzpostavljeni parlamentarizem se ni mogel stabilizirati; njegov največji dosežek je odprava fevdalnih razmerij, zaradi česar revolucija leta 1848 ni tako zelo neuspešna, kakor je poudarjalo starejše zgodovinarje. Ni pa parlamentarnim telesom tedaj uspelo končati dela pri oblikovanju temeljnih aktov. Kljub temu tudi marčna ustava iz leta 1849, ki je bila oktroirana, ni pomenila konca parlamentarističnega mišljenja; tvorni konservativizem je nanj računal. Državljanke pravice, ki jih je predvideval nedokončani predlog parlamentarne ustave, niso bile spregledane; nekatere so se obdržale tudi po uvedbi neoabsolutizma in ukinitvi marčne ustave, ki v celoti ni mogla zaživeti.

V letih 1860–1861 je bila v habsburški monarhiji uveljavljena zakonodaja konstitucionalnega značaja, vendar ne po parlamentarni poti. To pomeni, da Avstrijsko cesarstvo ni imelo prave ustave, temveč le pravne akte konstitucionalnega značaja (po vsebini). Tudi t. i. decembrska ustava iz leta 1867, ki je veljala v cisalajtanski državni polovici, tega ni spremenila; v vzhodni državni polovici pa je bilo nekoliko drugače, saj je njena državnost bila izpeljana iz sklepov ogrskih zastopniških organov v letu 1848, ki

⁹ Red. prof. ddr. Igor Grdina, znanstveni svetnik, Inštitut za kulturno zgodovino, ZRC SAZU, igor.grdina@zrc-sazu.si.

pa so bili nekoliko spremenjeni – s sklepom njihovih naslednikov. Avstro-Ogrska, ki je bila realna unija, ni imela neposredno voljenih parlamentarnih organov; nadomestile so jih t. i. delegacije (po zgledu ureditve na Ogrskem, kjer je bila Hrvaška v budimpeštanskem državnem zboru zastopana z delegacijo).

V zahodni državni polovici se je volilna pravica postopoma širila in postajala vse bolj neposredna; uvedeno je bilo neposredno voljenje državnih poslancev, nato spuščen cenzus in nazadnje na državni ravni uveljavljena splošna, enaka, neposredna in tajna volilna pravica za moške državljane. Zahteve za pasivno volilno pravico so bile ostrejše kakor za aktivno. Toda spremembe so bile večinoma izpeljane zaradi pritiska razmer in političnih računov, ne zaradi načel. To pa je zmanjševalo njihov domet. Na deželni ravni je volilna pravica postajala splošna, ni pa bila uveljavljena njena enakost. Posebne razmere v mnogonarodni cislajtanski državni polovici so ustvarile nekatere izjemne rešitve (moravski kompromis), ki so jih pričakovali tudi drugod. Posebnosti pa so spremljale parlamentarizem v habsburški monarhiji nekatere dežele že od prej; tako je bil v Trstu občinski svet hkrati tudi deželni zbor.

Parlamentarizem dežel je ob nastanku jugoslovanske države ugasnil – nekaj zaradi njegove zaostalosti, nekaj pa zaradi nerealističnih predstav o novi državi. Te so gojili tudi parlamentarci, ki so imeli zaradi popolne nevplivnosti ob začetku prve svetovne vojne (uvedena je bila t. i. konstitucionalna diktatura) velik ugled (v končni krizi monarhije).

Ključne besede: *deželni zbor, državni zbor, konstitucionalizem, volitve, volilna pravica*

Dr. Teodor Domej¹⁰: Volitve in parlamentarno zastopstvo v pogojih systemskega narodnostnega zapostavljanja – primer Slovencev na Koroškem 1861–1918

Slovensko govoreče prebivalstvo na Koroškem je v ustavno obdobje vstopilo družbeno razslojeno in svetovnonazorsko različno opredeljeno. Glede na narodnopolitično orientacijo se začne proces diferenciacije. K vsemu temu je treba

¹⁰ Dr. Teodor Domej, zgodovinar in narodnostni delavec na avstrijskem Koroškem, teodor@domej.at.

dodati še občutek pokrajinske pripadnosti in interaktivni narodnostni konflikt med neenakima tekmečema (med slovenskim in nemškim narodnopolitičnim gibanjem). Nemški tabor je razpolagal z več ekonomskega, kulturnega, socialnega in političnega kapitala. Volilna pravica je bila dvojno omejena. Prvo omejitev je predstavljal kurialni volilni sistem (njej so bili podvrženi tudi Nemci), drugo pa razdelitev dežele na volilne okoliše, ki je zapostavljala Slovence, ker je skoraj v vseh okoliših utrjevala večino volilnim kandidatom, ki so odklanjali slovenski narodnopolitični program. Na dinamiko narodnega konflikta je vplivala tudi poudarjeno različna svetovnonazorska naravnost slovenskega in nemškega narodnopolitičnega tabora.

Ključne besede: *Koroška, Slovenci, volitve, narodnopolitična diferenciacija, asimilacija*

4. Med lojalnostjo državi in narodno emancipacijo

Dr. Andrej Rahten¹¹: Slovenski parlamentarci na cesarskem Dunaju in v kraljevem Beogradu

Prispevek obravnava vlogo in delovanje slovenskih poslancev na državni ravni od obnove ustavnega življenja v stari Avstriji v začetku šestdesetih let 19. stoletja do zatona klasičnega parlamentarizma v kraljevi Jugoslaviji. Prikazani so ključni problemi slovenskega parlamentarnega udejstvovanja v pogojih političnega sistema, temelječega na večstrankarskem pluralizmu meščanske dobe. V dunajskem parlamentu se je na začetku 20. stoletja kot ključna slovenska politična skupina uveljavila Vseslovenska ljudska stranka pod vodstvom Ivana Šusteršiča. Med prvo svetovno vojno je postopno izgubil svoj vpliv, na njegovo mesto pa se je zavihtel Anton Korošec in na čelu Jugoslovanskega kluba popeljal južnoslovenske parlamentarce iz habsburške monarhije v novo državo. Pod istim imenom je Koroščev klub nato povezoval večino slovenskih poslancev tudi v Začasnem narodnem predstavništvu,

¹¹ Dr. Andrej Rahten, znanstveni svetnik, redni profesor, Zgodovinski inštitut Milka Kosa, ZRC SAZU, andrej.rahten@zrc-sazu.si.

Ustavotvorni skupščini in Narodni skupščini Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Cezuro pomeni uvedba diktature v začetku leta 1929, s katero je kralj Aleksander usodno posegel tudi v parlamentarno življenje. Konec poletja 1931 je nastopila oktroirana ureditev, ki je v precejšnji meri odstopala od standardov klasičnega parlamentarizma zahodnega tipa, v njej pa so se sprva najboljše znašli slovenski unitaristi liberalne orientacije. V drugi polovici tridesetih let 20. stoletja so v slovenskem parlamentarnem zastopstvu v Beogradu ponovno prevladali Koroščevi katoliški narodnjaki kot del vladne Jugoslovanske radikalne zajednice.

Ključne besede: *habsburška monarhija, Kraljevina SHS/Jugoslavija, parlamentarizem, Ivan Šusteršič, Anton Korošec*

Dr. Aleš Maver¹²: CESARJEVI, PARDON, MARŠALOVI POSLANCI: slovenski parlamentarci v prvi polovici 20. stoletja med prelomi in politično trdoživostjo

Prispevek si zastavlja vprašanje ohranjanja in zamenjave političnih elit, kot jih odlikavajo usode slovenskih članov predstavniških teles, na dveh ključnih prelomnicah prve polovice 20. stoletja. Prva je zamenjava državnega okvira ob koncu prve svetovne vojne, druga radikalna zamenjava družbeno-političnega modela ob koncu druge svetovne vojne.

Osrednji del prispevka se bo spraševal, v kolikšni meri so slovenski parlamentarci preloma »preživeli« ter uspešno nadaljevali politično in parlamentarno kariero v spremenjenih razmerah. Preloma se na tej točki močno razlikujeta. Čeprav je kazalo, da bodo imeli vrhovi slovenske politike ob prehodu v novi državni okvir težave, saj so se za odmik od habsburškega cesarstva odločili sorazmerno pozno, je po pretresu volitev v ustavodajno skupščino nove kraljevine večini uspela skoraj popolna prilagoditev. Seveda pa je način zamenjave države brez zamenjave elit narekoval pretirano kritičnost mnogih akterjev do preteklosti, v kateri so sami sodelovali. To je bilo mogoče, ker se je spremenil politični okvir, kljub precej drugačni politični kulturi

¹² Izr. prof. dr. Aleš Maver, Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru, ales.maver@um.si.

pa se ni bistveno spremenil politični model. Leta 1945 je bilo drugače. Kot se je pokazalo tudi v drugih srednje- in vzhodnoevropskih okoljih in drugod po Jugoslaviji, je bila vključitev dela stare politične elite in s tem dela nekdanjih parlamentarcev v novi sistem nujna za okrepitev legitimnosti povojnega režima. A ker so se vsebinska izhodišča med predvojno in povojno ureditvijo dramatično razlikovala, ni bilo prave možnosti za njihovo trajno uveljavitev v novih razmerah.

Nazadnje prispevek zastavlja tudi vprašanje, kako sta precej različni izkušnji usode parlamentarnih elit med obema prelomoma prve polovice 20. stoletja vplivali na potek podobnega procesa ob demokratizaciji od konca osemdesetih let istega stoletja naprej.

Ključne besede: *ustavna monarhija, parlamentarna monarhija, zamenjava elit, Kraljevina Jugoslavija, Federativna ljudska republika Jugoslavija, prelomi 20. stoletja na Slovenskem*

Dr. Jurij Perovšek¹³: Parlamentarizem med svetovnima vojnama

O (proto)parlamentarni misli na Slovenskem med svetovnima vojnama lahko govorimo že v času Države SHS novembra 1918. Tedaj so v razmerju med Narodnim svetom in Narodno vlado SHS v Ljubljani prvemu formalno priznavali pristojnosti, kakršne ima parlament, a je to ostalo na papirju in se ni izvajalo. V Kraljestvu SHS je v začetku marca 1919 beograjska vlada zadušila prizadevanja večinskega dela slovenske politike, da bi v Sloveniji oblikovali deželni zbor, ki bi mu Deželna vlada za Slovenijo odgovarjala za svoje delo. Slovenski parlamentarizem se je nato v veliki meri uresničil v času delovanja oblastnih skupščin ljubljanske in mariborske oblasti v letih 1927–1929, ko so poslanci dvanajstih političnih strank odločali o pomembnih vprašanjih kulturno-prosvetnega in socialnogospodarskega razvoja. Kasneje je na Slovenskem oziroma v Dravski banovini deloval imenovani banski svet, svojega velikega cilja – izvoljenega

¹³ Dr. Jurij Perovšek, znanstveni svetnik, emeritus, Andraž nad Polzelo 398, 3313 Polzela, jurij.perovsek@gmail.com.

slovenskega parlamentarnega predstavništva s širokimi zakonodajnimi pristojnostmi, t. i. banovinskega zbora – pa Slovenci v prvi Jugoslaviji niso dosegli.

Ključne besede: *Narodni svet, deželni zbor, òblastni skupščini ljubljanske in mariborske òblasti, banski svet, banovinski zbor*

Dr. Renato Podbersiĉ¹⁴: Slovenski parlamentarci v italijanskem parlamentu med obema vojnama

Vse predvojne slovenske in hrvaške stranke na Primorskem in v Istri, razen komunistov in socialistov, so na državnih volitvah leta 1921 nastopile pod imenom Jugoslovenska narodna stranka. Jugoslovanski narodnjaki so dosegli izjemen volilni uspeh, v vsej deželi so bili z italijanskim nacionalnim blokom praktiĉno poravnani, vsak je prejel približno 34 odstotkov glasov. Mandati pa so bili po okroŹjih razporejeni tako, da jih je veĉ pripadlo italijanskemu bloku kot slovenskim narodnjakom. Jugoslovenska lista je prejela pet mandatov, štiri na Goriškem (Josip Lavrenĉiĉ, Karel Podgornik, Virgil Őĉek, Josip Vilfan), nobenega v Trstu in enega v Istri (Uliks Stanger), pravzaprav je slednjemu svoj mandat odstopil Josip Vilfan. Komunistiĉna stranka Italije je v vsej deželi osvojila tretje mesto in dva mandata. Izvoljena nista bila Slovenca, kot se je potem zgodilo na prihodnjih volitvah leta 1924, ko je v italijanski parlament prišel komunist JoŹe Srebrniĉ iz Solkana. Na slovanski listi pa sta bila leta 1924 izvoljena tudi TrŹaĉan Josip Vilfan in Goriĉan Engelbert Besednjak.

Ključne besede: *slovenski parlamentarci, volitve v Italiji, italijanski parlament, Primorska pod Italijo, Primorska med vojnama*

¹⁴ Dr. Renato Podbersiĉ, znanstveni sodelavec, Őtudijski center za narodno spravo, renato.podbersic@scnr.si.

5. V iskanju novih parlamentarnih konceptov

Dr. Damjan Hančič¹⁵: Partizanski »parlamentarizem« v času druge svetovne vojne

Avtor v prispevku predstavi dva ključna dogodka, na katerih sta med letoma 1945 in 1990/91 slonela slovenska poveljna (omejena) državnost v okviru jugoslovanske federacije in njen enostrankarski politični sistem: to sta Zbor odposlancev slovenskega naroda v Kočevju oktobra 1943 in prvo zasedanje SNOO/SNOS v Črnomlju februarja 1944. Zlasti prvi pomeni simbol »partizanskega parlamentarizma«, drugi pa je bil temelj za (partizansko) »narodno vlado«, ustanovljeno nekaj mesecev pozneje, 5. maja 1945, v Ajdovščini. Vendar sta oba dogodka sporna z vidika njune legitimnosti, in sicer tako v političnem kot pravnem smislu. Prvo se nanaša na demokratičnost in pluralno politično-nazorsko zastopanost v teh organih. Za vsem tem je namreč stala komunistična OF, ki je bila le ena od odporiških organizacij proti okupatorju; t. i. »odposlanci« niso bili izvoljeni na podlagi izbora med več političnimi strankami, saj volivcem ni bila dana niti možnost izbire v okviru ustanovnih skupin OF. Dodatna spornost se kaže v pomanjkljivi teritorialni reprezentančnosti teh organov, saj na okupiranih področjih niso mogli izvesti še niti pravkar opisanih demokratično zelo okrnjenih volitev in so izvoljeni predstavniki torej teritorialno predstavljali le ozemlja pod partizanskim nadzorom. Posebno vprašanje pa je pravna legitimnost izvolitve teh organov revolucionarne strani in njihovih sprejetih odločitev, saj je do poletja 1944 bila tako od zaveznikov kot večine mednarodne javnosti priznavana le kraljeva »begunska« vlada v Londonu.

Ključne besede: *Kočevski zbor, Črnomelj, SNOO, partizani, parlamentarizem*

¹⁵ Dr. Damjan Hančič, znanstveni sodelavec, Študijski center za narodno spravo, damjan.hancic@scnr.si.

Dr. Helena Jaklitsch¹⁶: Parlament na Taboru 1945 – poskus vzpostavitve slovenskega demokratičnega parlamenta

Prispevek obravnava dogajanje okoli sklica slovenskega parlamenta v Ljubljani na Taboru 3. maja 1945. Takrat so se na Taboru zbrali predstavniki predvojnega demokratičnega tabora ter ustanovili narodno predstavništvo slovenske države in razglasili slovensko državo. O razglasitvi so obvestili tudi jugoslovanskega kralja, ameriškega predsednika in predsednika angleške vlade. Sklic parlamenta so predstavniki predvojnih strank, zbranih v Narodni odbor za Slovenijo, prvotno načrtovali za čas zavezniške invazije, ki pa se ni zgodila. Čeprav je bilo konec aprila že jasno, kdo bo prevzel oblast v Sloveniji, so se člani narodnega odbora kljub temu odločili, da razglasijo narodno državo Slovenijo, s čimer naj bi bila bolj razvidna njihova politična identiteta, prav tako pa tudi politični program slovenskih demokratičnih strank. Ob tem se postavlja vprašanje, ali bi morali o taborski vladi govoriti kot o prvi slovenski narodni vladi (sestavljali so jo pred vojno zakonito izvoljeni predstavniki ljudi), čeprav si je ta naziv dva dni kasneje pripela tudi »narodna vlada« v Ajdovščini. Slednja se je kot taka uveljavila tudi v povojnem uradnem zgodovinopisju. Dogajanje v zadnjih dneh druge svetovne vojne je sicer izničilo vsak poskus uveljavitve slovenskega parlamenta in vlade, zavezana demokratičnim standardom. Ne glede na to pa je ideja o demokratični in samostojni slovenski državi v naslednjih letih v politični emigraciji zorela in se krepila.

Ključne besede: *3. maj 1945, Narodni odbor za Slovenijo, taborska vlada, ideja o demokratični in samostojni slovenski državi*

Dr. Marjetka Rangus¹⁷: V iskanju ravnotežja med parlamentarizmom in ideologijo

Prispevek analizira zvezno skupščino jugoslovanske socialistične države v obdobju 1945–1991. Ocene predstavniških odločevalskih teles socialističnih in komunističnih sistemov le-te pogosto ocenjujejo kot nedemokratične in kot fasade

¹⁶ Dr. Helena Jaklitsch, zgodovinarica, helenajaklitsch@gmail.com.

¹⁷ Izr. prof. dr. Marjetka Rangus, Fakulteta za turizem, Univerza v Mariboru, marjetka.rangus@um.si.

pravih parlamentov. Pri proučevanju socialističnih parlamentarnih praks se tako soočamo z izzivi konceptualnega zajema parlamentarizma, odnosa med parlamentarizmom in demokracijo ter razmerja med komunistično ideologijo, socialistično prakso in demokratičnimi ideali. Avtorica se raziskovanja parlamentarnih praks socialistične Jugoslavije loteva najprej skozi postavitev teoretskega modela raziskovanja, ki temelji na petih pogojih parlamentarizma. V nadaljevanju skozi prizmo pogojev parlamentarizma raziskuje razvoj modelov jugoslovanske zvezne socialistične skupščine in njenih parlamentarnih praks skozi prelomne točke jugoslovanskih ustavnih sprememb. Ob vzporednem raziskovanju sistema institucij, organizacije federacije ter vloge komunistične partije in ideologije avtorica izriše značilnosti jugoslovanskega socialističnega samoupravnega skupščinskega sistema v danem zgodovinskem kontekstu in v razmerju do demokratičnega parlamentarizma.

Ključne besede: *skupščinski sistem, socializem, parlamentarizem, socialistični samoupravni skupščinski sistem*

Dr. Jelka Piškurić¹⁸: Skupščinski sistem v času socializma

Skupščinski sistem je bil v času socializma podvržen nenehnim spremembam. Sprva enodomno Ljudsko skupščino Ljudske republike Slovenije iz leta 1947 je že leta 1953 zamenjala dvodomna ljudska skupščina, sestavljena iz republiškega zbora in zbora proizvajalcev. Sprememba, ki jo je uvedel ustavni zakon, je kot nov politični temelj postavila samoupravljanje. Po desetih letih, z ustavo iz leta 1963, je Ljudsko skupščino nasledila Skupščina Socialistične republike Slovenije. Imela je kar pet zborov: republiškega, gospodarskega, prosvetno-kulturnega, socialno-zdravstvenega in organizacijsko-političnega. Zadnjo spremembo je prinesla ustava iz leta 1974, ki je uvedla delegatski sistem ne samo v skupščino, ampak na vse ravni javnega življenja. Trodomno skupščino so sestavljali družbenopolitični zbor, zbor občin in zbor združenega dela.

¹⁸ Dr. Jelka Piškurić, znanstvena sodelavka, Študijski center za narodno spravo, jelka.piskuric@scnr.si.

Socialistični skupščinski sistem je sicer vseboval nekatere elemente parlamentarizma, a ga je v svojem bistvu zavračal. Čeprav naj bi imela skupščina po zakonodaji med tremi vejami oblasti najvišjo moč, je bila hkrati z vsemi ustavami zagotovljena možnost avtoritarnega vladanja in nadzora. Enopartijski monopol se je začel razkrajati šele ob koncu osemdesetih let. Leta 1990 so sledile prve povojne večstrankarske in demokratične volitve, ki so bile hkrati zadnje v Skupščino Socialistične republike Slovenije.

Ključne besede: *skupščinski sistem, socializem, Slovenija, Jugoslavija, 1945–1991*

Ivo Jevnikar¹⁹: Slovenski parlamentarci v Italiji po drugi svetovni vojni

V zadnjih letih Avstro-Ogrske sta tista dela slovenskega in hrvaškega naroda, ki sta se po prvi svetovni vojni znašla kot narodni manjšini v Kraljevini Italiji, z lastnimi močmi izvolila v dunajski parlament pet poslancev. Na zanju prvih parlamentarnih volitvah v Italiji so bili leta 1921 na listah Jugoslovanske narodne stranke izvoljeni štirje slovenski in en hrvaški poslanec. Na zadnjih volitvah pred popolno fašistično diktaturo, leta 1924, so Slovenci na svoji listi izvolili dva poslanca, en Slovenec pa je bil izvoljen na listi Komunistične partije Italije. Po drugi svetovni vojni se je položaj popolnoma spremenil zaradi drugačnih številčnih razmerij, glavnina Primorske je prešla pod Jugoslavijo, in ideoloških izbir v smeri internacionalizma. Samostojni politični nastop za parlament ni obrodil uspeha, od leta 1963 dalje pa Komunistična partija Italije ali njene naslednice neprekinjeno omogočajo izvolitev slovenskega kandidata ali kandidatke v poslansko zbornico ali senat. Zaradi volilnih reform in političnih sprememb je pot v Rim vse težja, zahteva po zajamčenem ali močno olajšanem zastopstvu pa vse močnejša.

Ključne besede: *Slovenci v Italiji, italijanski parlament, volilne reforme, zajamčeno zastopstvo, slovenski parlamentarci v Italiji*

¹⁹ Ivo Jevnikar, upokojeni časnikar (slovensko uredništvo RAI v Trstu) in publicist, ivo.jevnikar@gmail.com.

6. Parlamentarizem v pogojih osamosvojitvene demokratizacije

Dr. Drago Zajc²⁰: (Re)parlamentarizacija in osamosvajanje Slovenije

Konec osemdesetih in začetek devetdesetih let je obdobje najintenzivnejšega procesa demokratizacije v moderni zgodovini Vzhodne Evrope. Začel se je vesplošen proces modernizacije družb, ki je vključeval tudi oblikovanje novih samostojnih držav (*state making*). Osamosvajanje posameznih narodov je bilo povezano tako z zavračanjem vsiljenih ideološko oblikovanih nedemokratskih sistemov in prehodom v demokratičen sistem kakor tudi s pospešenim oblikovanjem novih političnih institucij. Pri vzpostavljanju lastne države in demokratične ureditve smo Slovenci pokazali precejšen demokratičen kapital in državotvorni talent ter znali izkoristiti priložnosti. Prvi korak je bila leta 1989 sprememba slovenske ustave oz. sprejetje 81 amandmajev, ki so uveljavili klasične človekove pravice in neodtujljivo pravico slovenskega naroda do samoodločbe. Leta 1990 sledi Deklaracija o suverenosti Slovenije ter leta 1991 prenos pravic, ki so bile z ustavo prenesene na SFRJ, nazaj Sloveniji. Z razglasitvijo samostojnosti Slovenije je bila skupščina povzdignjena v parlament samostojne države in moderni liberalni parlamentarizem se je lahko uveljavil v samostojni slovenski državi.

Ključne besede: *demokratizacija Slovenije, osamosvojitve Slovenije, parlamentarizem, 1989–1992*

Dr. Irena Selišnik²¹ in mag. Lea Vrečko²²: Prisotnost žensk v slovenski skupščini in parlamentu

V prispevku bodo predstavljeni in analizirani podatki o prisotnosti žensk v skupščinah Ljudske republike Slovenije (LRS), poznejše Socialistične republike Slovenije

²⁰ Izr. prof. dr. Drago Zajc, Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani, drago.zajc@fdv.uni-lj.si.

²¹ Doc. dr. Irena Selišnik, Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Irena.Selisnik@ff.uni-lj.si.

²² Mag. Lea Vrečko, Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Lea.Vrecko@pef.uni-lj.si.

(SRS) ter v državnem zboru in državnem svetu današnje Republike Slovenije (RS). Predstavljeni podatki bodo temeljili na pregledanih uradnih listih in uradnih poročilih. Kvantitativna analiza podatkov o prisotnosti žensk v najvišjih organih političnega odločanja bo zaokrožena s pregledom strokovne in znanstvene literature, ki se je ukvarjala s tem vprašanjem, in njihovimi interpretacijami razlogov za večjo oziroma manjšo zastopanost žensk v politiki. Skozi daljše časovno obdobje bomo tako lahko opazovali smeri razvoja in kako se je analiza stanja naslanjala na širši družbeno-ekonomski diskurz in politični kontekst.

Ključne besede: *ženske, politika, socializem, demokracija, Slovenija*

Dr. Željko Oset²³: 23. december 1992 – ognjeni krst za poslance

Na ustanovnem zasedanju 23. decembra 1992 so se zbrali predstavniki ljudstva v devetdesetčlanskem Državnem zboru Republike Slovenije. V prispevku bo na kratko predstavljeno preoblikovanje Skupščine Republike Slovenije v dvodomni parlament, osrednja pozornost pa bo namenjena predstaviti vtisov, občutkov in spominov poslancev na ta dan. Poslanci, ki so bili pred tem člani skupščine, pa bodo zaproseni za primerjavo prvega sklica državnega zbora s predhodnim sklicem.

Ključne besede: *23. december 1992, konstitutivna seja, Državni zbor Republike Slovenije, Državni svet Republike Slovenije, spomini*

²³ Dr. Željko Oset, direktor, Muzej slovenske osamosvojitve, Poljanska cesta, Ljubljana, zeljko.oset@muzej-slovenske-osamosvojitve.si.

Znanstveni posvet

Parlamentarizem na Slovenskem v zgodovinski perspektivi

Programska knjižica

Ljubljana, 28. in 29. november 2022

Izdal in založil: Študijski center za narodno spravo

Zanj: dr. Tomaž Ivešič

Organizacijski odbor: dr. Boris Golec (predsednik), dr. Tomaž Ivešič (koordinator), dr. Matic Batič, dr. Vanja Kočevar, dr. Aleš Maver, dr. Renato Podbersič, dr. Andrej Rahten, dr. Irena Selišnik, Neža Strajnar

Uredila: Neža Strajnar

Naklada: 50 izvodov

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

328(497.4)(091)(082)

PARLAMENTARIZEM na slovenskem v zgodovinski perspektivi (posvet) (2022 ; Ljubljana)

Parlamentarizem na Slovenskem v zgodovinski perspektivi : ob tridesetem jubileju prve konstitutivne seje Državnega zbora in Državnega sveta Republike Slovenije : znanstveni posvet : programska knjižica : Ljubljana, 28. in 29. november 2022 / [uredila Neža Strajnar]. - Ljubljana : Študijski center za narodno spravo, 2022

ISBN 978-961-7120-08-0
COBISS.SI-ID 127671043

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI SVET

Študijski center za narodno spravo